

CIELEŚNIE (106) *av*

[Cf CIELESNY *N pl subst*]

Wszystkie *e jasne*.

-f- (93), -ś- (3), -fz- (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) – XVII w. (z Cn).

1. *Sposobem ciała, jako ciała, często z odcieniem ujemnym, w przeciwieństwie do strony duchowej; materialnie, prawdziwie, widomie; osobiście; corporaliter Mącz, Calep, Cn; materialiter BartBydg (87) : czo napyfano Canticoru^m wpyątem capitulu^m ya fzpyą czufz czyelefnye a fercze moye czufz duffa/ czuye wbogomyflnofzczy PatKaz III 111v; Materialiter, cyelyesnye BartBydg 245b; BibRadz 1.Cor 10 arg; Według zakonu kthory Máchomet Turkom dał/ żadna dufzá do niebá nie idzie/ ále mnimáią mieć żywot błogofławiony wieczny po śmierci cielesnie/ to iest w Ráiu rofkołszy BielKron 260v, 463v; GrzegRóżn F4; Corporaliter, in Biblijs, Cielefnie. Mącz 66b; My iż powiádamy/ że tu tego Kápłaná między námi cielesnie ná ziemi w kościele niemáfz/ wlzechmocność iego niebem zamykáiąc OrzQuin Z2v; á ktoż to cielesnie wftąpił do niebá? iedno łam Pan który sftąpił z niebá RejAp 94v, 1v, 47, 94v, 158; Wielki dziw cielesnie iść ná obłoki RejPos 135v marg, 37, 83, 112, 304v, 319; W thym błędzye fą wfzyfcy/ ktorzykolwiek mniemáią/ iżeby cielesnie/ á iáko oni mowią/ corporaliter/ przymowáli ciáło y krew Páńfką. RejPosWiecz³ 97; Kto prawdziwe Ciáło p. Chriftułowe przymuie/ teⁿ go cielesnie pożywa. WujJud 171v marg; Cielefnie tu przebywáiące⁸⁰ Páná Chriftułá widomie/ iáko przed Wniebowftąpieniem przebywał/ do dnia ładnego tu mieć nie możemy WujJud 260v, 70 [2 r.], 71v, 171v, Ll2v, Mm2v; WujJudConf 70, 253, 260v; BiałKaz E4v; Chriftus wie y widzi potrzeby náfze, choć tu z námi cielesnie niemiefzka CzechRozm 193 marg, 27, 27v [2 r.], 28v [2 r.], 228 [2 r.], *2; Przetoż cielesnie Chryftus thchnął/ tym znákiem vkázuiąc/ iż iáko z vft człowieczych cielesnie duch ludzki pochodzi/ ták z Boskiej iftności [...] Duch który zniey iest wyćieka. SkarJedn 279; Tákżke [!] y dżiśia ci/ ktorzy małymi fą w Chriftuśie/ [...] á żyią cielesnie [...] prześláduią tych/ ktorzy národzeni fą z wody y z ducha CzechEp 41, 40, 41, 179, 217, 271 (8); gdy tho o nim [o Jezusie] powiedamy y wierzymy iż zupełność Boftwá Oycowfkiego/ w nim miefzka cielesnie. NiemObr 119, 162; W ten czás Zwolennicy fmetni byli/ iż iuż Pan cielesnie nie był z nimi/ bo zá nim w Niebo pilnie pátrzáli ArtKanc G17, P7; Calep 262b; Bo chlebem fię czáfem ten Sákráment názywa/ miedzy infzymi przyczynámi dla tego/ iż to w dufzy duchownie fpráwuie/ co chleb w cíele cielesnie. LatHar 186; iedno który ná ono mieyfce przyfzedł/ y w ładzáwkę wftąpił/ y w niey fię cielesnie omył WujNT 323; A ktorzyć fą w cíele (marg) ktorzy cielesnie żywią. (-)/ Bogu fię podobác nie mogą. WujNT Rom 8/8, s. 194, Col 2/9, Xxxxx4; SiebRozmyśl E3.*

W charakterystycznych połączeniach: cielesnie mieszkać (18). wstąpić do nieba (7), żyć (3).

Zwrot: »przysiąc cielesnie« (1): Tedy na blifko prziflicb roczech przed tem nizli na mieifcza fwe zafiędą mayą przifliącz czieliefnie iako prawá a uiezmillioną chorobą na tich roczech niebeli. ComCrac 15v.

Wyrażenie: »cielesnie obecny« (2): Páná Chriftułá do boku Bogá Oycá ták záfię mocno przywężuią/ iż pozwolić niechcą/ áby mógl być ná wielu zaráz mieyfćách/ cielesnie obecnym ReszPrz 86, 86.

Szeregi: »(nie) cielesnie, (jeno) duchownie« [szyk 2 : 1] (3): *TarDuch* B4; *BibRadz* II 100d marg; niechcieli temu wiary dac mowiac/ raz vmal [!]/ raz wstapil w niebo/ niemaż go tu cielesnie ieno duchownie. *BielKron* 203v.

»istotnie i (abo) cielesnie« (4): Bo nam dla tego y w Sakramencie Ciála swego iftotnie y cielesnie sam siebie zoftawil. *WujJud* 47v, 177; iz ten czlowiek Iezus Chrystus [...] ten a nie infzy/ iftotnie/ abo cielesnie/ do nieba wstapil *CzechRozm* 28v, 33.

»cielesnie i materyjalnym sposobem« (1): Zeby cielesnie y materyjalnym sposobem Pana Chrystufa wierni iesc mieli. *WujJudConf* 171v.

»prawdziwie, (i) cielesnie« [szyk 2 : 1] (3): *WujJud* 70, 251v; iz Pan Chrystus iednoczy sie z nami przez wzywanie tego Sakramentu/ nie tylko przez miłość/ ale tez prawdziwie y cielesnie. *WujNT* 604.

»cielesnie i skutecznie« (1): Wszakze tez potym y dla tego: ze sie to y wedle litery cielesnie y skutecznie w Antychristskiej stolice panach y sprawcach pokazowac mialo. *CzechEp* [406].

»cielesnie, (i) widomie« (3): P. Krytus cielesnie widomie iest w niebie a cielesnie ale niewidomie w Sakramencie. *WujJud* 70 marg, Mm2v; *CzechRozm* 27v.

»wlasnie i cielesnie« (4): PANA Krystufa wierni pod osobą chleba wlasnie y cielesnie maa y przyimua. *WujJud* 171v marg, 171v, Ll7v; *ReszPrz* 82.

»zupełnie a cielesnie« (1): Bo ielibychmy tak rozumeli [...] izby tu zupełnie a cielesnie to swiete ciało stępowac mialo/ tedyby bylo omylne wyznanie wiary nalzey *RejZwierc* 197v.

2. Dosłownie; historyace *BartBydg* (11) : Historyace, cyelyesnye *BartBydg* 244b; Ale coż wždy na to rzeka/ ieliz tak wzyftko cielesnie/ wedle litery beda chcieli wykładac *CzechRozm* 115.

Zwroty: »brać (a. wziąć) cielesnie« (2): a gdiż sie Polacy y prosba do swietych brzydza/ y chca wzythko brac cielesnie/ fłow/ a nie sensu patrząc/ pewnie zeby sie y tym barzo brzydzeni *Górndworz* B5; *BialKat* 268v.

»cielesnie rozumiec, rozumiany« [szyk zmienny] (5 : 1): iz Krolestwo Pana Krystufowe/ nienalez y w maitnosciach/ w miefcach/ w mocach/ w tzafiech/ w osobach/ w dzierzawach/ iako ty cielesnie rozumiesz. *KrowObr* 23; *BibRadz* I 336b marg; *RejPos* 312; *RejPos Wiecz*³ 97; *CzechRozm* 120, 142v.

Szereg: »cielesnie, (i) grubie« [szyk 2 : 1] (3): *BialKat* 268v; *CzechRozm* 142v; Kto dal swiety m tak dlugie wzy/ y tak ostre oczy/ zeby mogli flyfzec prosby y widziec potrzeby nalze? Dofyc cielesnie y grubie Kálin mowi o rzeczach duchownych *WujNT* 264.

3. Seksualnie, zmyslowo; libidinose *Mącz, Cn; delicate, sexualiter Cn* (8) : *PatKaz III* 109v; *Libidinose, Rofpuftnie/ zupalcziwie/ niepowsciagliwie/ cielesnie. Mącz* 192a.

Zwroty: »poznać cielesnie« (2): a zmieniwfzy dzyewicz y ftan/ poznal [Adam] cielesnie zone swoie Ewe. *BielKron* 2v; *HistRzym* 129v.

»cielesnie przebywac« [szyk zmienny] (2): Ifz zmlynarzem laczinia Andrzeyem Czyelyefznye przebiwala rafz yeden na polyu za czo wzyala odnyego gr 12 *LibMal* 1546/120, 1546/120v.

»cielesnie zlaczyc sie; zlaczenie cielesnie« (1; 1): *PatKaz III* 138v; kazała go sobie wnoczy do komory pulcic, gdyż tedy ona sie nadziewala zeby sie fnim cielesnie zlaczyc miála *BielŻyw* 132.

Synonimy: **1. istotnie, widomie; 3. rozpustnie, wszetecznie.**

Cf **CIELNIE**

HG, MM